

Зрощення та редуплікація як способи творення псевдонімів сучасних українських митців

В. Д. Соприкіна

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків, Україна
Corresponding author. E-mail: svd_20@ukr.net

Paper received 15.06.20; Accepted for publication 04.07.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2020-234VIII69-13>

Анотація. Статтю присвячено проблемі вивчення онімного словотворення, а саме сфокусовано увагу на процесах зрощення та редуплікації, що є доволі актуальною та малодослідженою темою і для ономастики, і для дериватології. У роботі проаналізовано явища зрощення та редуплікації на прикладі творення псевдонімів сучасних українських митців, розглянуто дефініцію названих понять, визначено їх статус, зроблено висновок про продуктивність цих моделей в українському псевдоніміконі.

Ключові слова: словотвір, власні назви, псевдонім, зрощення, редуплікація.

На сьогодні антропоніміка є одним з найбільш досліджених розділів української ономастики. Наукове вивчення власних назв людей цікавило таких мовознавців, як Л. Гумецька, Ю. Карпенко, Р. Керста, Ю. Редько, М. Худаш, П. Чучка; сьогодні цю проблему розробляють О. Петрова, Н. Павликівська, Л. Підкуймуха, М. Торчинський, Н. Шульська та ін. Мовознавці створюють класифікації антропонімів за різними аспектами, описують особливості вживання власних назв, їх функції й способи творення, проте ще існують нерозглянуті питання в цій галузі знань. У поданій статті маємо на меті дослідити зрощення й редуплікацію як способи творення сучасних псевдонімів. Реалізація мети передбачає вирішення таких завдань: подати дефініцію понять «зрощення» та «редуплікація», визначити їхній статус, описати псевдоніми, утворені в такий спосіб, і зробити висновок про продуктивність цих моделей у сучасному псевдоніміконі. **Матеріалом** дослідження є псевдоніми сучасних українських співаків та письменників, зібрані із засобів масової інформації.

Результати та їх обговорення. Зазвичай лінгвісти описують структурно-словотвірні особливості побіжно, у контексті семантичних, соціокомунікативних, когнітивних, функціональних ознак. Роботи різних ономастів засвідчують великий відсоток онімів, утворених семантичним шляхом, а дериваційних процесів та фонетичних змін у власних назвах виявлено небагато [7; 5]. У поданій розвідці ми розглянемо такі способи творення онімів, як зрощення та редуплікація, що мають певні особливості творення і провокують ряд питань.

Зрощення як різновид словотворення є доволі неусталеним, дискусійним способом деривації. Сьогодні ще точаться суперечки щодо класифікації складних номенів, які з'явилися шляхом зрощення, проблем визначення їхнього статусу, питань структурно-семантичних особливостей названих мовних одиниць. Поняття зрощення входить до складу ширшого терміна – *юкстапозиції* (словоскладання), що означає спосіб творення складного слова з двома чи більшою кількістю основ шляхом складання слів чи словоформ без супровідних словотворчих засобів [2, с.235]. У лінгвістиці щодо процесу юкстапозиції, та його результатів (юкстапозитів) існує декілька поглядів: одні вчені відносять словоскладання до процесів словотво-

ру [3; 12; 2], інші схиляються до думки про несловотвірне походження таких слів [1; 6]. У праці «Загальна лінгвістика» Е. Бенвеніст свого часу висловився так: «Якби іменне складання було, як його завжди подають, процесом морфологічного характеру, то не можна було б зрозуміти, чому воно наявне, мабуть, в усіх мовах і яким чином могли з'явитися ці небагато чисельні формальні класи, досить подібні між собою в найрізноманітніших мовах. Справа в тім, що імпульс, який призвів до появи нових імен, йшов не з морфології, у межах якої він не диктувався ніякою необхідністю; вихідною точкою були синтаксичні конструкції з їхніми різновидами предикації. Саме синтаксична модель уможливило появу морфологічно складного імені і творить його шляхом трансформації» [1, с.254-255].

У монографічній праці «Явища економії в словотвірній номінації української мови» щодо цього дериваційного явища висловився мовознавець А. Нелюба, який назвав три способи творення юкстапозитів: зрощення, прикладковикористання та редуплікацію, і визначив їх несловотвірний характер. За словами автора, якщо в процесі основокладання (композиції) ми маємо застосування словотворчих засобів, «спрацьовує словотвірна модель, формуються словотвірний тип і словотвіrne значення», то словоскладання (юкстапозиція) не підтверджує наявності таких параметрів, юкстапозити «належать до одиниць інших (несловотвірних) рівнів мови: синтаксичного чи проміжних [6, с.184]. Ми підтримуємо думку, що під час зрощення дериваційний процес здійснюється на рівні словосполучення, немає словотвірного значення та словотворчого форманта, що його виражає, а значить не варто відносити цей вид творення слів зі словотвірною номінацією.

У сучасних псевдонімах зафіксовано кілька прикладів зрощення слів у неофіційну власну назву. Так, письменниця Вероніка Хідченко підписує роботи псевдонімом Ніка *Нікалео*. Їм'я утворено шляхом трансонімізації, а прізвище – поєднанням двох імен: самої письменниці та розмовний варіант імені її сина Лева (Лео), отже: *Ніка + Лео* → *Нікалео*. Ще спосіб словоскладання в утворенні сценічних імен використали український реп-виконавець Артур Черняк (*Колоритт*), київський репер Іван Колихалов (*Kyivstoner*), співаки Анастасія Кочетова (*MamaRika*),

Володимир Борисенко (*VovaBRO*), Олександр Борисенко (*SashaBRO*), музикант Микола Швець (*Queensway*).

Артур Черняк сполучив дві загальні назви в один онім: *коло + ритм* → *Колоритм*. Відповідь, чому парубок обрав саме такі слова для творення псевдоніма, лежить в основі професійного спрямування Артура. Хлопець за освітою художник, який вирішив розвивати своє хобі – любов до музики та виконання пісень, тому він і поєднав слова, що характеризують його таланти: *коло* – торкається сфери образотворчого мистецтва, *ритм* – термін, який використовують у музиці. Реп-виконавець Іван Колихалов (*Kyivstoner*) використав перекладений латинкою топонім та англійське слово для творення псевдоніма. У словнику, де подано перелік літературних англійських лексем, слова *stoner* нема; є лише *stone*, яке перекладається як камінь. За правилами англійської мови формант *-er* сполучається з дієсловами та означає особу, яка займається родом діяльності, що вказана в дієслові, наприклад, *to buy – buyer* (купувати – покупець), *to invent – inventor* (винаходити – винахідник) [4, с.463]. За аналогією «*to stone – stoner*» повинно мати значення «облицювати каменем – лицювальник», а псевдонім *Kyivstoner* тоді перекладаємо «київський лицювальник». Проте в жаргоні англійських наркоманів є лексема *stoner*, яку використовують на позначення особи, що вживає наркотики, зокрема марихуану [10]. Тобто репер Іван Колихалов у псевдонімі поєднав англійське написання свого рідного міста Києва та додав чужомовний жаргонізм, спосіб творення – зрощення: *Kyiv + stoner* → *Kyivstoner*, значення утвореної лексеми «київський наркоман». Можливо, таким чином співак хотів вразити шанувальників, виявити свою епатажність.

Ще один київський музикант Микола Швець обрав собі псевдонім *Queensway*. У цьому разі маємо зрощення в одне слово англійського словосполучення *Queen's way*, що в перекладі означає «доріг королеви». Автор самоназви не давав ніяких пояснень, тому припускаємо, що Микола Швець міг запозичити однойменну назву вулиці Лондона для свого артистичного псевдоніма.

Співаки Володимир та Олександр Борисенки використовують імена *VovaBRO* та *SashaBRO*. Компонент *BRO* з'явився в американському молодіжному сленгу, де він має багато значень та навіть входить у широке культурне поняття “bro culture”. Слово *bro* є утинком від літературного слова *brother*, проте в процесі діакронії лексема отримала додаткові значення, як-от «найкращий приятель» (щодо чоловічої статі); дружнє неофіційне звертання «хлопче»; «брат по духу» [9]. Лексема потрапила в інтернет-спілкування, а згодом на телебачення. У 2005 році виходить американський телесеріал «Як я зустрів вашу маму», де один з персонажів говорить про кодекс справжніх друзів – «братів» та вживає слово *bro*. На нашу думку, Володимир та Олександр Борисенки використали лексему *bro* в її прямому значенні, адже хлопці виступали та прославилися на музичному конкурсі під ім'ям *Брати Борисенки*, тож тепер, після спаду популярності, вони намагаються повернути собі успіх, використовують слово *брат* в чужомовному варіанті, щоб нагадати

про себе. Крім семантичних особливостей запозиченого слова ще характерною особливістю обох псевдонімів є написання слів у словосполученні разом, без пробілу (*Vova BRO* → *VovaBRO*) та графічне оформлення останнього слова великими літерами.

За допомогою зрощення утворила псевдонім *MamaRika* – Анастасія Кочетова. Спершу співачка фігурувала під сценічним іменем Еріка, проте розірвання контракту з продюсером змусило жінку шукати нову самоназву. Співачка в діалозі з ведучою Катериною Осадною зізналася, що ідеєю для нового псевдоніма послужила чужомовна лексема *tamacita*, що з іспанської перекладається «мамочка, мамуся». На нашу думку, Анастасія, щоб створити нове оригінальне ім'я, але в той же час зафіксувати в ньому відгомін минулого псевдоніма (яким би не дозволив користуватися колишній продюсер), додала іменник *мама* до імені *Еріка*, від якого попередньо усікла першу літеру, а потім транслітерувала й графічно оформила новотвір: *мама + (E)ріка* → *мама + ріка* → *мамаріка* → *MamaRika*.

Усі псевдоніми в цій групі за частиномовним статусом уособлюють модель творення «іменник + іменник». Твірні компоненти псевдонімів Вероніки Хідченко та Артура Черняка співвідносяться із сурядним словосполученням (*Ніка і Лео, коло й ритм*), а в Анастасії Кочетової, Івана Колихалова, співаків Олександра та Володимира Борисенків – з підрядним (*Kyivstoner, MamaRika, Vova BRO, Sasha BRO, Queen's way*). Варто зазначити, що в усіх випадках для поєднання двох слів у псевдонім не було використано інтерфікс; вони сполучені на основі злиття без будь-яких допоміжних формантів. У деяких псевдонімах початок другого слова виділено графічно (*MamaRika, VovaBRO, SashaBRO*). Часто одним із твірних слів, використаних в псевдонімах-зрощеннях, є власна назва: антропоніми (*НікаLeo, VovaBRO, SashaBRO*), топонім (*Kyivstoner*). Підсумовуючи вищезазначене, зауважимо, що складні псевдоніми, утворені за допомогою зрощення, за своєю формою дозволяють поєднувати стислість висловлення разом із його семантичною насиченістю, тобто ми бачимо сполучення мовної економії разом із глибоким змістом, закодованим у слові.

Редуплікація – це ще один спосіб творення слів, який мовознавці трактують по-різному. Найчастіше його розглядають у контексті словоскладання: за словником української мови під редакцією І. Білодіда знаходимо таке визначення: «це засіб *словотвору*, який полягає у подвоєнні основи слова або цілого слова. У словотворенні *редуплікація* є одним із засобів *словоскладання...*» (виділення курсивом наше – В.С.) [8, с.483]. Інші вчені схиляються до думки, що такий тип творення слів не можна однозначно кваліфікувати як словотвірний [6]. Редуплікація може виявлятися на різних мовних рівнях: фонетичному (повтор звуків), словотвірному (дублювання морфем), синтаксичному (повтор слів), і тому отримує складнощі дефініції. У нашому разі знайдено один псевдонім, утворений за допомогою синтаксичної редуплікації, через це ми зараховуємо його в категорію синтаксичних способів творення онімів. Псевдонім виграла сучасна українська реп-виконавиця Альона Са-

враненко, вона виступає під іменем *Alyona Alyona*. Важко сказати, чому Альона Савраненко взяла саме таку сценічну назву, виконавиця не пояснювала мотиви творення. Жінка транслітерувала латинськими літерами своє ім'я та подвоїла його, тож засобом творення маємо синтаксичну редуплікацію.

Висновки. Отже, робимо висновок, що зрощення та редуплікацію не можна однозначно та беззаперечно уналежити до способів словотвору, оскільки тут відсутній словотворчий засіб, не сформовано словотвірний тип і словотвірне значення; процес відбувається не на рівні слова, а на рівні словосполучення, що

дає змогу віднести їх до синтаксичної номінації чи виділити проміжний варіант між словотвором та синтаксисом. Як спосіб творення в сучасному псевдоніміконі митців, зрощення та редуплікація є малопродуктивними, хоч зрідка й трапляються в обігові. За частиним статусом усі псевдоніми, створені за допомогою зрощення, уособлюють модель «іменник + іменник»; більшість з них серед твірних слів має власну назву. Редуплікація, виявлена на синтаксичному рівні шляхом дублювання особового імені, реалізована в псевдонімі сучасної української реп-виконавиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бенвенист Э. Общая лингвистика. Москва: Прогресс. 1974. 448 с.
2. Вакарюк Л. О., Панцьо С. Є. Український словотвір у термінах: словник-довідник. Тернопіль: Джура, 2007. 260 с.
3. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
4. Качалова К. Н., Израилевич Е. Е. Практическая грамматика английского языка с упражнениями и ключами. М.: ЛадКом, 2008. 720 с.
5. Максимчук В., Олар К. Український міліті-псевдонімікон: словотвірний аспект. *Логос: онлайн*. 2019. № 4. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.04.22.html> (дата звернення: 09.01.2020).
6. Нелюба А. Осново- і словоскладання в контексті словотвірної номінації. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2006. № 2. С. 169–184.
7. Павликівська Н. М. Українська псевдонімія XX століття: автореф. дис ... д-ра філол. наук: 10.02.01. Київ, 2010. 36 с.
8. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, Т. 11. 1976. 723 с.
9. Слово bro. Переклад та пояснення. Lexico.com: English Dictionary, thesaurus and grammar help. URL: <https://www.lexico.com/definition/bro> (дата звернення: 03.02.2020).
10. Слово stoner. Переклад та пояснення. Lexico.com: English Dictionary, thesaurus and grammar help. URL: <https://www.lexico.com/definition/stoner> (дата звернення: 03.02.2020).
11. Українська мова. Енциклопедія. К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. 752 с.

REFERENCES

1. Benvenist E. General Linguistics. Moskva: Progress. 1974. 448 p.
2. Vakariuk L. O., Pantso S. Ye. Ukrainian word formation in terms: dictionary, reference book Ternopil: Dzhura, 2007. 260 p.
3. Hanych D. I., Oliinyk I. S. Dictionary of linguistic terms. Kyiv: Vyshcha shkola, 1985. 360 p.
4. Kachalova K. N., Izrailevich E. E. Practical English Grammar with exercises and answers. Moskva: LadKom. 2008, 720 p.
5. Maksymchuk V., Olar K. Ukrainian militi-pseudonymicon: word-formation aspect. *Lohos: online*. 2019. № 4. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.04.22.html>
6. Neliuba A. Stem- and word-composing in the context of word-formative nomination. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Filolohichna nauka*. 2006. № 2. P. 169–184.
7. Pavlykivska N. M. Ukrainian pseudonymia of the XX c. – Manuscript: 10.02.01. Kyiv, 2010. 36 p.
8. Dictionary of the Ukrainian language, 11 v. / AN URSR. Instytut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida. K.: Naukovadumka, V. 11. 1976. 723 p.
9. Word bro. Translation and explanation. Lexico.com: English Dictionary, thesaurus and grammar help. URL: <https://www.lexico.com/definition/bro>
10. Word stoner. Translation and explanation. Lexico.com: English Dictionary, thesaurus and grammar help. URL: <https://www.lexico.com/definition/stoner>
11. Ukrainian language. Encyclopedia. K.: Ukrainska entsyklopediia imeni M. P. Bazhana, 2000. 752 p.

Fusing and reduplication as the methods of creating pseudonyms of the modern Ukrainian artists

V. D. Soprykina

Abstract. The article defines the status of the fusing and reduplication as the methods of word formation of unofficial proper names. The research material is based on the Ukrainian modern artists' pseudonyms (for example, singers and writer unofficial names). The purpose of the study is to formulate a definition of fusing and reduplication, to show different scientists' opinions in this topic, determine place for these concepts in the word formation system. The results of the study will make it possible to concretize the scientific ideas about pseudonyms' word formation, to conclude that fusing and reduplication are non-productive methods of word building.

Keywords: word formation, proper names, pseudonym, fusing, reduplication.